מתרצת הגמרא, **אָמַר רַבִּי אִילָא**, אכן באופן כזה שמקדישה האשה את ידיה למעשיהם אין בכך חסרון מצד דבר שלא בא לעולם, אף על פי שעתה ידיה משועבדות לבעל ואינה יכולה להקדישם אלא לאחר שתתגרש, מכל מקום כיון שגוף הידים הם ברשותה לחלוטין, יכולה היא להקדיש אף את מעשה ידיה היוצאים מהם. ומביא ראיה לדבריו מסברא, **וּמָה אִילּוּ** – מה יהא הדין באדם החפץ למכור את שדהו לחבירו עתה ולשוב ולקנותה ממנו לאחר זמן, וקודם המכירה **אוֹמֵר** הוא **לַחֲבֵירוֹ, שָׂדֶה זוֹ שֶׁאֲנִי מוֹכֵר לְךָ** – דהיינו, עומד למכור לך עתה, **לְכְשֶׁאשוב וְאֶקָּחֶנָּה מִמְּךָ, תְּקָדֵּישׁ** – הרי היא מקודשת, **מִי לֹא קָדְשָׁה** – ודאי שיחול הקדש זה לכשישוב ויקחנה, אף ששדה זו עומדת לצאת מרשותו, מכל מקום, כיון שעתה היא ברשותו יכול הוא להקדישה לגבי הזמן שתשוב לרשותו. וממילא אף באשה יהא הדין כן, שמאחר שגופה ברשותה יכולה היא להקדיש את מעשה ידיה לגבי הזמן שלאחר גירושיה.

רבי ירמיה דוחה את מה שאמר רבי אילא, שאשה המקדישה את מעשה ידיה שוה למקדיש שדה שאמכור לך:

מַתְקִיף לָהּ רַבִּי יִרְמְיָה, מִי דָּמֵי – כיצד ניתן לדמותם, הרי בְּשָׂדֶה זוֹ **שֶׁאֲנִי מוֹכֵר לְךָ**, אף שהשדה עומדת לצאת מרשות המוכר, מכל מקום **הַשְׁתָּא בִּידֵיהּ הִיא** – עתה היא עדיין ברשותו, ועל כן יכול הוא להקדישה אף לגבי הזמן שתשוב לרשותו, אך **אִשָּׁה**, וכי **בְּיָדָהּ לְהַקְדִּישׁ מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ** עתה, הרי משועבדת היא לבעל, ועל כן אינה יכולה להקדיש אף לגבי הזמן שלאחר גירושין.

ומוסיף רבי ירמיה, אם רצונך לדמות אשה לשדה, עליך לדמות לאופן אחר, **הָא לֹא דָּמֵי, אֶלָּא** לְאדם שמכר כבר את שדהו לחבירו וחפץ הוא לשוב ולקנותה, **וְאוֹמֵר** הוא **לַחֲבֵירוֹ, שָׂדֶה זוֹ שֶׁמָּכַרְתִּי לְךָ** כבר, **לְכְשֶׁאשוב וְאֶקָּחֶנָּה מִמְּךָ תְּקַדֵּישׁ, מִי קָדְשָׁה** – ודאי שבאופן כזה לא חל ההקדש, מאחר שעתה אין השדה ברשותו כלל. וממילא אף באשה הדין כן, שהרי עתה אין מעשה ידיה ברשותה כלל, ועל כן אינה יכולה להקדישם.

רב פפא דוחה את מה שאמר רבי ירמיה, שאשה המקדישה את מעשה ידיה שוה למקדיש שדה שמכרתי לך כבר:

מַתְקִיף לָהּ רַב פָּפָּא, אכן צדקו דברי רבי ירמיה הסובר שלא ניתן לדמות אשה לשדה שאמכור לך, מאחר שהשדה היא עתה ברשות המוכר לחלוטין. אבל גם לא ניתן לומר כדבריו ולדמות לשדה שמכרתי כבר, **דִּמְּי דָּמֵי** – כיצד ניתן לדמותם, הרי **נַּבֵּי זְבִינָא פְּסִיקָא מִילְּתָא** – בשדה שמכרתי לך מוחלט הדבר שאין השדה ברשות המוכר כלל, לא גוף השדה ולא פירותיה, אבל **לְנַבֵּי אִשָּׁה מִי פְּסִיקָא מִילְּתָא** – באשה אין הדבר כן, שהרי גופה לעולם הוא ברשותה.

ומוסיף רב פפא, אם רצונך לדמות אשה לשדה, עליך לדמות לאופן אחר, **הָא לֹא דָּמֵי, אֶלָּא** לְאדם שלוה מעות מחבירו ומשכן לו את שדהו, **וְאוֹמֵר** הוא **לַחֲבֵירוֹ, שָׂדֶה זוֹ שֶׁמְּשַׁכַּנְתִּי לְךָ, לְכְשֶׁאֶפְדֶּנָּה מִמְּךָ תְּקַדֵּישׁ, מִי לֹא קָדְשָׁה** – ודאי חל ההקדש באופן זה, מאחר שאף בשעה שהיא ממושכנת למלוה נשאר גוף הקרקע ברשות הלוה, ועל כן יכול הוא להקדישה לגבי הזמן שיפדנה ותשוב לרשותו. וממילא אף באשה הדין כן, שמאחר שגופה לעולם הוא ברשותה, יכולה היא להקדיש אף את מעשה ידיה לגבי הזמן שלאחר גירושין.

רב שישא בריה דרב אידי דוחה את מה שאמר רב פפא, שאשה המקדישה את מעשה ידיה שוה למקדיש שדה שמשכנתי לך:

מַתְקִיף לָהּ רַב שֵׁישָׁא בְּרֵיהּ דְּרַב אִידִי, מִי דָּמֵי – כיצד ניתן לדמותם, הרי הממשכן **שָׂדֶה** לחבירו, **בְּיָדוֹ** של הלוה **לְפָדוֹתוֹ** – שהרי יכול הוא להשיב ההלואה ובכך תשוב השדה לרשותו, ולכן יכול הוא להקדיש את השדה מעתה, כיון שכל דבר שבידו של האדם לעשותו אינו נידון במחוסר מעשה, אך **אִשָּׁה**, וכי **בְּיָדָהּ לְהִתְגָּרֵשׁ**, הרי אין הדבר נתון בידה אלא ביד בעלה, וכיון שאינה יכולה להתגרש אינה יכולה להקדיש את מעשה ידיה.

אמנם, בשונה מן הדחיות הקודמות שבהם נחלקו האמוראים על הדין שאמרו אלו שלפניהם, רב שישא בריה דרב אידי אינו חולק על דינו של רב פפא שיכולה אשה להקדיש את מעשה ידיה, אלא שסובר שאין לדמותה למוכר שדה שמשכנתי לך, אלא לאופן שונה במקצת.

הָא לֹא דָּמְיָא, אֶלָּא לְאדם **הָאוֹמֵר לַחֲבֵירוֹ, שָׂדֶה זוֹ שֶׁמְּשַׁכַּנְתִּי לְךָ לְתקופה של עֶשֶׂר שָׁנִים, לְכְשֶׁאֶפְדֶּנָּה מִמְּךָ תְּקַדֵּישׁ, מִי לֹא קָדְשָׁה** – ודאי קדושה היא, אף על פי שאינו יכול לפדותה עתה אלא רק בעוד עשר שנים, וממילא אף באשה הדין כן, שאף שאינה יכולה להתגרש יכולה היא להקדיש את מעשה ידיה.

רב אשי דוחה את מה שאמר רב שישא בריה דרב אידי, שאשה המקדישה את מעשה ידיה שוה למקדיש שדה שמשכנתי לך לעשר שנים:

מַתְקִיף לָהּ רַב אַשִׁי, מִי דָּמֵי – כיצד ניתן לדמותם, **הָתָם** – בממשכן שדה לעשר שנים, קַיְּין – הדבר קצוב שלאחר עשר שנים תחזור השדה לבעליה, ועל כן יכול הוא להקדישה מעתה, אך **אִשָּׁה מִי אִית לָהּ קִיצּוּתָא**, הרי יתכן שלא תתגרש לעולם, ועל כן הדין נותן שלא תוכל להקדיש את מעשה ידיה.

ונמצא שהקושיא בעינה עומדת, כיצד יכולה אשה להקדיש את מעשה ידיה בעודה תחת בעלה, לשיטת הסוברים שאין אדם יכול להקדיש דבר שלא בא לעולם.

אגרות קודש

ב"ה, י"ב אלול, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

כבוד הוו"ח אי"א נו"נ בחור מעם ומורם מעם ודורש טוב לעמו
בעל מדות תרומיות ענף עץ אבות מו"ה שניאור זלמן שליט"א

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו, ות"ח על הבשורות טובות שבו.

ויהי רצון שימלא השי"ת משאלות לבבו לטובה ועוד יותר מהבקשות, שהרי ברכת ה' באה – בנוסח המסורתי – מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה.

ומענינא דיומא הרי מה טוב ומתאים – כדברי רבנו הזקן אודות פרשת ימים אלו, ימי אלול, בתור הכנה לראש-השנה, ובלשונו:

המשך בעמוד הבא

אֶלָּא אָמַר רַב אַשִׁי, אבן יכולה אשה להקדיש את ידיה למעשיהם אף כאשר היא תחת רשות בעלה, ואף לשיטת הסוברים שאין אדם יכול להקדיש דבר שלא בא לעולם. וטעם הדבר, **דַּשְׁאנֵי קוֹנָמוֹת** – שונה דין קונם שניתן לאסור על ידו אף דבר המשועבד לאחרים, **דְּכִי קְדוּשַׁת הַגּוּף דָּמֵי** – שדין הקונם כדין קדשי מזבח, שאף הוא אין לו פדיון כמותם. ועל כן, כשם שאדם המקדיש למזבח את שורו המשועבד לבעל חובו, מפקיע ההקדש את השיעבוד, אף בקונם הדין כן. ועל כן יכולה האשה לאסור בקונם על בעלה את ידיה למעשיהם כבר מעתה, ולהפקיע בכך את השיעבוד שיש לו במעשה ידיה.

רב אשי מביא ראיה לדבריו, שקדשי מזבח מפקיעים מידי שיעבוד: **וְכִדְרָבָא, דְּאָמַר רָבָא חֻלִּין שֶׁחֲרוּר מַפְקִיעִין מִידֵי שִׁעְבּוּד** – שלושה דברים אלו יש בכחם להפקיע שיעבודם של אחרים. א. הקדש – אדם המקדיש למזבח את שורו המשועבד לבעל חובו, חל ההקדש עליו ויגבה המלוה חובו ממקום אחר, ואין אנו דנים שור זה כגזול הפסול לקרבן. ב. חמץ – ישראל ששיעבד לנכרי את חמצו המונח אצלו, פקע השיעבוד כשהגיע זמן איסור חמץ, ונאסר החמץ בהנאה כדין חמץ של ישראל. ג. שחרור – אדם ששיעבד את עבדו לבעל חובו ושיחררו, מפקיע השחרור את השיעבוד, ויגבה המלוה חובו ממקום אחר.

ובכך מיישב רב אשי את הסתירה שהקשתה הגמרא בדברי שמואל, שאמנם לדעת שמואל לא ניתן להקדיש או לאסור דבר שלא בא לעולם, ועל כן נוקט הוא להלכה כדעת רבי יוחנן הסנדלר שאין הבעל יכול להקדיש את מותר מעשה ידי אשתו שיזכה בהם לאחר מותה. אמנם, שונה הדבר באשה המקדישה את ידיה למעשיהם, שמאחר שגוף הידים שייך לה ואין לבעל בהם אלא שיעבוד בלבד, יכולה היא להפקיע את שיעבודו של הבעל בקונם, שדינו כקדשי מזבח. ועל כן נוקט הוא להלכה אף כדעת רבי יוחנן בן נורי, הסובר שאשה האוסרת על בעלה את מעשה ידיה צריך הבעל להפר נדר זה, שמא יגרשנה ויאסר עליו להחזירה.

מקשה הגמרא, **אִי הָכִי, לָמָּה לִי שָׁמְעָא יְגָרְשָׁנָּה** – אם אכן יכולה האשה להפקיע מעתה את שיעבודו של הבעל, מדוע נקט רבי יוחנן בן נורי בדבריו שצריך הבעל להפר כדי שאם יגרשנה יוכל להחזירה, היה לו לומר שיפר הבעל מאחר שכבר מעתה נאסר הוא במעשה ידיה.

מתרצת הגמרא, **תָּנֵי וְעוֹד שָׁמְעָא יְגָרְשָׁנָּה** – יש לחלק את דברי רבי יוחנן בן נורי במשנה לשני חלקים. האחד, שיפר הבעל מאחר שיכולה היא לאסור מעתה את מעשה ידיה עליו, על ידי קונם שמפקיע מידי שיעבוד. והשני, אם תאמר שחיזקו חכמים את כחו של הבעל שלא יפקע שיעבודו על ידי קונם האשה, מכל מקום יפר, שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור אליו.

משנה

משנה זו עוסקת בשלושה אופנים של הפרה בטעות: א. **נָדְרָה אִשְׁתּוֹ, וְסָבוּר הָיָה שֶׁנָּדְרָה בִּתּוֹ**, ועל דעת כן הפר נדר זה, או **שֶׁנָּדְרָה בִּתּוֹ וְסָבוּר הָיָה שֶׁנָּדְרָה אִשְׁתּוֹ**. ב. **נָדְרָה בְּנָזִיר** – דהיינו, שקיבלה על עצמה נזירות, וממילא נאסרה באכילת ענבים ושתיית יין, **וְסָבוּר הָיָה שֶׁנָּדְרָה בְּקָרְבָּן** – דהיינו, שאסרה על עצמה ענבים ויין כאיסור קרבן, או **שֶׁנָּדְרָה בְּקָרְבָּן וְסָבוּר הָיָה שֶׁנָּדְרָה בְּנָזִיר**. ג. **נָדְרָה הִנְאָה מִתְּאֵנִים, וְסָבוּר הָיָה שֶׁנָּדְרָה מִן הָעֲנָבִים**, או **שֶׁנָּדְרָה מִן הָעֲנָבִים וְסָבוּר הָיָה שֶׁנָּדְרָה מִן הַתְּאֵנִים**. בכל שלושת אופנים אלו **הֲרֵי זֶה יָחֲזוֹר וְיָפֵר** – שמאחר שטעה באחד מעניינים אלו לא חלה הפרתו, ועליו לחזור ולהפר.

גמרא

לְמֵימְרָא דְּיָנִיא אוֹתָהּ דַּוְקָא הוּא – כלומר, מאחר שנתבאר במשנה שאין אדם יכול להפר את נדר אשתו או בתו עד שידע מי מהם היא הנודרת, בהכרח שהמקור לכך הוא מדברי הפסוק (במדבר ל ט) 'וְאִם בְּיוֹם שְׁמֹעַ אִישָׁהּ יָנִיא אוֹתָהּ', שמתיבת 'אותה' דורשים חכמים שאין הפרתו חלה, עד שידע לשם מי הוא מפר.

המשך מעמוד כז

יד.
יש צורך גם במעשים

לכך רומז רש"י בשני פירושיו על "הירא ורך הלבב": בתחילה מובא פירושו של רבי עקיבא, שלפיו אין לומר ש"הירא ורך הלבב" הוא "הירא מעבירות שבידו", כי מיד כשהוא ירא מעבירות שבידו ומתעורר, ולו רק בהתעוררות כללית, נעשה אפילו רשע גמור לצדיק גמור. אך, מיד לאחר מכן מביא רש"י את הפירוש השני, שעדיין אין די ביראה זו, אלא ההתעוררות של עצם הנשמה צריכה להתבטא גם בכוחות הגלויים – בפועל.

ועל ידי התשובה בשני האופנים, יוצאים למלחמה ו"ה' אלקיכם ההולך עמכם להלחם לכם עם אויביכם להושיע אתכם – אתם באים בנצחונו של מקום[62] – הוא מלכנו (שתמליכוני עליכם[63]) הוא מושיענו הוא יושיענו ויגאלנו שנית בקרוב" –

זוכים לכתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בכל הפרטים, כולל, לשנת גאולה וישועה,

ואז יקויים "ואשיבה שופטיך כבראשונה"[64] – "שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך", שעל כך מדובר בתחילת הפרשה, ואחר כך[65] – גם "שום תשים עליך מלך"[66], "מלך המשיח (אשר) עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות דוד ליושנה לממשלה הראשונה..."[67], בקרוב ממש, בעגלא דידן[68].

(משיחות ש"פ שופטים תשכ"ז ותשכ"ט)

---

62) רש"י כ, ד.
63) ר"ה טז, א. לד, ב.
64) ישעי' א, כו.
65) ראה לעיל ע' 109 הערה 74 (בארוכה) ש"ואשיבה שופטיך גו'" הוא לפני ביאת המשיח.
66) פרשתנו יז, טו.
67) רמב"ם הל' מלכים רפי"א.
68) ראה לעיל ע' 24 הערה 61.